

Er beteckning: 324–2725/2025

Sveriges geologiska undersökning,
SGU
sgu@sgu.se

Yttrande gällande Fyrskeppet Offshore AB:s ansökan om tillstånd enligt lag (1966:314) om kontinentalsockeln för att utforska havsbotten i Bottenhavet norr om Gävle.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet tillstyrker ansökan under förutsättning att det föreslagna villkoret avseende marinarkologi justeras och kompletteras. Det innebär att marinarkologisk expertis anlitas vid planering av undersökningarna samt i samband med urvalet av platserna för ingrepp i botten sediment. Inför provborrning ska samråd ske med berörd länsstyrelse för att fastställa lämpligt avstånd till kända kulturlämningar eller indikationer på sådana. Ett större skydds- och säkerhetsavstånd än de föreslagna 50 meterna kan komma att krävas.

Ärendet

Sveriges geologiska undersökning har begärt Riksantikvarieämbetets yttrande om Fyrskeppet Offshore AB:s ("bolaget") ansökan enligt lag (1966:314) om kontinentalsockeln för att utforska havsbotten inom svensk ekonomisk zon och i sin helhet utanför angränsande zon i Bottenhavet norr om Gävle, cirka 50 km från den svenska kusten. Havsdjupet varierar mellan 24 – 60 meter med ett medeldjup om cirka 47 meter med djuphålor ned till cirka 82 meter.

Bolaget har tidigare haft ett tillstånd enligt kontinentalsockellagen för att utforska havsbotten. Tillståndet löpte ut i april 2025. Nuvarande ansökan innefattar tillstånd att utforska havsbotten för att inhämta fördjupad information om bottenförhållandena och de djupare bottenlagren inför detaljprojektering av vindkraftparken. Undersökningarna innefattar geofysiska undersökningar, geotekniska undersökningar samt miljöundersökningar. Informationen kommer att ligga till grund för utformning och val av bland annat positionering av vindkraftverken och fundamentdesign. Ansökan innefattar provtagning av sediment, sondning och borrning.

Synpunkter

Ansökan kan tillstyrkas under förutsättning att villkoren ändras enligt Riksantikvarieämbetets förslag nedan.

För att få exploatera havsbotten och ett vattenområde ska sökanden ha visat att man har kunskaper om hur verksamheten kommer att påverka miljön (2 kap. 1 § miljöbalken). För detta krävs kunskap (2 kap. 2 § miljöbalken) om de faktiska förhållandena på platsen, vilket inkluderar kulturmiljöer på havsbotten. Bolaget har redan viss kunskap om botten genom tidigare bottenundersökningar och den frivilliga marinarkeologiska utredning som genomfördes 2022. 21 objekt av potentiellt antikvariskt intresse lokaliserades, samt att rapporten tar upp svårigheter att ibland avgöra om anomalier är naturliga eller skapade av människan. Kommande undersökningar bör innefatta att klargöra den antikvariska statusen, lämningarnas utbredning och behov av skyddsavstånd, samt utreda de områden som varit svårtolkade.

Bolaget planerar att konsultera expertis i samband med undersökningarna. Expertisen behöver vara delaktig under flera skeden. Genom att expertisen deltar i planeringen, vid utförandet och i efterarbetet av arbete som omfattas av denna ansökan, så höjs kvaliteten på analysarbetet samtidigt som förutsättningar för största möjliga hänsynstagande till kulturmiljön kan tas i innevarande och kommande ansökan, genom att det finns ett underlag som granskats med rätt expertis och avstånd till kulturlämningar kan säkerställas. Kunskapskravet innebär även att bedöma de indikationer som inte är tydliga fartygs-lämningar, då detta kan vara äldre sammanfallna lämningar med högt kulturhistoriskt intresse. Risken för att påverka eller skada kulturlämningar identifieras därmed i ett tidigt skede. Genom att expertisen och länsstyrelsen deltar i planeringen av undersökningarna, minskas risken för kompletteringar senare i processen.

Eftersom ansökan syftar till åtgärder där intrång i havsbotten kommer att ske och ansökans resultat även ska ligga till grund för detaljplanering och bedömning av hänsynsavstånd, så är det av vikt att undersökningarna är utformade på ett sätt där resultatet blir användbart för prövningsmyndigheten och remissmyndigheterna i nuvarande och kommande tillståndsprövning. Riksantikvarieämbetet ska kunna göra en bedömning om lokaliseringen är acceptabel och vilken hänsyn (2 kap. 3 § miljöbalken) som behövs.

Förutsättningarna för kulturmiljö är inte helt utredda, vilket innebär att ett större säkerhets- och skyddsavstånd till känsliga lämningar än föreslagna 50 meter kan komma att krävas.

Villkorsförslag

Ansökans avsnitt om förslag till villkor anger i p. 8 villkor om marinarkeologi:

Undersökningar ska genomföras på ett sådant sätt att marinarkeologiska objekt på havsbotten inte kommer till skada. För att säkerställa att kulturmiljöer inte kommer till skada ska marinarkeologisk expertis konsulteras vid utformningen av undersökningarna

samt i samband med urvalet av platserna för ingrepp i bottensediment. För provborrning som planeras närmare än 50 meter från ytterkant av en känd arkeologisk lämning eller indikation ska bolaget i god tid samråda med Länsstyrelsen i Uppsala län innan undersökningen påbörjas.

Riksantikvarieämbetet instämmer med delar av villkorens innebörd och ansökningen kan tillstyrkas under förutsättning att villkoren ändras och kompletteras enligt följande:

- *Generella hänsynskrav till kulturmiljön*

Undersökningarna ska genomföras på ett sådant sätt att kulturmiljöer inte kommer till skada. Undersökningarna ska utformas på ett sådant sätt att de kan utgöra underlag för kommande prövning av eventuell kulturmiljöpåverkan. För att säkerställa detta ska marin arkeologisk expertis anlitas vid planering av undersökningarna, samt i samband med urvalet av platserna för provtagning i bottensediment. Planering ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten SGU som ska samverka med den länsstyrelsen som ligger närmast det tillståndsgivna utforskningsområdet. Inför provborrning ska samråd ske med länsstyrelsen för att säkerställa lämpligt avstånd till ytterkant av en känd kulturlämning eller indikation. Analys av relevant undersökningsdata ska ske i samråd med länsstyrelsen samt marin arkeologisk expertis.

- *Delegationsvillkor gällande skyddsavstånd till lämningar*

Tillståndshavaren ska anmäla förslag om skyddsavstånd utifrån inhämtat underlag. Anmälan ska ske till SGU. Anmälan ska innehålla en analys av relevant undersökningsdata. Analysen ska ske i samråd med länsstyrelsen samt med marin arkeologisk expertis. SGU får med anledning av anmälan besluta om lämpligt skyddsavstånd.

- *Okända lämningar*

Berörd länsstyrelse ska kontaktas och underlag tillställas länsstyrelsen om tidigare okända kulturlämningar påträffas. Länsstyrelsen får bedöma om anmälan behöver ske. För anmälan gäller delegationsvillkoret om skyddsavstånd

Riksantikvarieämbetet har inte haft möjligt att samverka med länsstyrelsen angående villkorsförslaget. Förslaget om villkor är dock i huvudsak i enlighet med vad regeringen brukar kräva i beslut om undersökningar enligt kontinentalsockellagen.

Detta beslut har fattats av avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa efter föredragning av handläggaren Tina Mathiesen. Även enhetschefen Monica Juneheim och utredaren Petra Stråkendal har varit med vid den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsen i Uppsala län.